

Министерство Образования и Науки Республики Татарстан
Исполнительный комитет Сармановского муниципального района
МБОУ "Кавзияковская ООШ "

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Фатихов Ш.М.
Приказ №35
от «22» 08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык» (Татарский)

для обучающихся 9 класса

село Кавзияково 2023

Пояснительная записка

Рабочая программа по родному (татарскому) языку для 9 класса составлена на основе федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, на базе примерной программы основного общего образования и учебного плана МБОУ «Кавзияковская ООШ» на 2023-2024 учебный год, утверждённого приказом № 35 от 22.08.2023 г. Программа рассчитана на 3 часа в неделю. Всего 102 часа. Уровень обучения базовый.

Примечание: На основании положения муниципального бюджетного образовательного учреждения «Кавзияковская основная общеобразовательная школа» «О структуре, порядке разработки и утверждения рабочих программ, учебных курсов и предметов муниципального бюджетного образовательного учреждения «Кавзияковская основная общеобразовательная школа» Сармановского муниципального района РТ», рассмотренного на педагогическом совете от 23.08.2016 г., протокол № 1, утвержденного положения. Приказом директора № 64 от 23.08.16 г., в случае совпадения уроков с праздничными и каникулярными днями, программу выполнить согласно п. 5.2 данного положения.

Цели:

1. Систематизация знаний учащихся по фонетической, орфоэпической, орфографической, лексической, грамматической основам начальной школы, продолжение обучения в более сложных формах.
2. Развитие творческого и самостоятельного мышления учащихся, навыки аргументации своего мнения.
3. Достижение использования основных грамматических средств языка в речевом процессе.
4. Научить татарскому литературному языку четко представлять нормы и стилистические возможности, уметь их использовать, разъяснять, что речевая деятельность является средством общения.
5. Выразительность языка, единство языка и истории, понимание национально-культурной самобытности татарского языка; воспитание уважения к духовному наследию татарского и других народов.

Основные задачи:

1. Продолжение последовательного обучения по всем отраслям татарского языка.
2. Развитие культуры речи и письма учащихся, активизация самостоятельной деятельности.
3. Развитие способности ребенка воспитывать себя, управлять собой, отстаивать свое мнение.
4. Развитие навыков работы с текстом и другими информационными средствами, получения и корректировки необходимой информации.

5. Совершенствование орфографической и пунктуационной грамотности учащихся.

АҢЛАТМАЯЗУЫ.

9 нчы сыйныфлар өчен туган теленнән (татар теле) эш программасы Россия Федерациясендәге һәм Татарстан Республикасындагы мәгарифкә кагылышлы хокукый-норматив актларга һәм федераль дәүләт стандартларына нигезләнеп төзелде: Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм Фән министрлыгында 2010 нчы елның 17 нче декабрь боерыгы 1897 нче номер белән расланган, РФ Юстиция Министрлыгында 19644 нче регистрацион номеры белән 2011 нче елның 1 нче февралендә теркәлгән).

1. «Россия Федерациясенең мәгариф турындагы» федераль законы №273-ФЗ, 29.12.2012
2. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы МБББУ “Кәүҗияк төп гомуми белем мәктәбе”нең 2023 – 2024 нче уку елына педагогик совет утырышында каралган һәм 22.08.2023 нче елгы № 35 нче карары белән расланган укуыту планы (беркетмә №1, 22.08.2023)

Уку фәненең уку планында тоткан урыны

ТРның гомумбелем мәктәпләре өчен чыгарылган базис уку-укуыту планы буенча татар телен укуыту фәненең мәҗбүри өлешендә (база дәрәҗәсе) өйрәнелә. Сарман муниципаль районы МБББУ “Кәүҗияк төп гомуми белем мәктәбе”нең 2023 – 2024 нче уку елына 1-9 нчы класслар өчен төзелгән укуыту планында 9 нчы сыйныфка әдәбияттан атнага 2 сәгать каралган. Барысы 102 сәгать. Эш программасында уку елы дәвамында татар теленнән 102 дәрес үткөрү планлаштырыла.

Искәрмә: Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе “Кәүҗияк төп гомуми белем мәктәбе”нең педагогик советта (протокол №1, 23.08.16) каралган, директор приказы (№ 64, 23.08.2016) белән расланган положение «О структуре, порядке разработки и утверждения рабочих программ, учебных курсов и предметов муниципального бюджетного образовательного учреждения «Кавзияковская основная общеобразовательная школа» Сармановского муниципального района РТ» ның 5.2 нче пунктына нигезләнеп бәйрәм һәм каникул көннәренә туры килгән дәресләр берләштереп укуытыла.

9 нчы сыйныфларда татар теленнән төп гомуми белем бирүнең максатлары:

1. Укучыларның башлангыч мәктәптә фонетик, орфоэпик, орфографик, лексик, грамматик нигезләреннән алган белемнәрен системалаштыру, катлаулырак формаларда өйрәтүне дәвам итү.
2. Укучыларның ижади һәм мөстәкыйль фикерли алу мөмкинлекләрен үстерү, үз фикерләрен дәлилләргә күнектерү.
3. Телнең төп грамматик чараларын сөйләм процессында куллануга ирешү.
4. Татар әдәби тел нормаларын һәм стилистик мөмкинлекләрен ачык күзаллауга, аларны тиешенчә куллана белергә өйрәтү, сөйләм эшчәнлегенең үзара аралашу чарасы икәнен аңлату.
5. Телнең милли мәдәниятнең чагылышы булуын, тел һәм тарих бердәмлеген аңлату, татар теленең милли-мәдәни үзенчәлегенә төшендерү; татар һәм башка халыкларның рухи мирасына ихтирам тәрбияләү.

Төп бурычлар:

1. Татар теленең барлык тармаклары буенча эзлекле белем бирүне дәвам итү.
2. Укучыларның сөйләм һәм язу культурасын үстерү, мөстәкыйль эшчәнлеген активлаштыру.
3. Баланың үзен тәрбияләү, үзе белән идарә итү, үз фикерен якый алу сәләтен үстерү.

4. Текст һәм башка мәғлүмәти чаралар белән эшләү, аннан кирәкле мәғлүмәтны ала белү һәм аны тиешенчә үзгәртә алу күнекмәләрен үстерү.
5. Укучыларның орфографик һәм пунктуацион грамоталылыгын камилләштерү

Создание и совершенствование универсальных учебных действий учащихся (УУД) приводит к дальнейшим результатам.

1) Личностные результаты:

- Татарское языкознание как одна из национально-культурных ценностей татарского народа; понимание роли родного языка в развитии интеллектуальных, творческих способностей и нравственных качеств личности, значения его языка в процессе обучения в школе.
- * Понимание эстетической ценности татарского языка; уважение к родному языку, его гордость; необходимость сохранения чистоты татарского языка как явления культуры; стремление к саморазвитию в речевой культуре;
- Наличие достаточного словарного запаса и освоенных грамматических средств для свободного выражения мнений и чувств в переговорном процессе.

2) Метапредметные результаты:

Владение всеми видами речи;

- * Надлежащее понимание устного разговора и письменных сообщений;
- * Иметь все виды обучения;
- надлежащий прием текстов различных стилей и жанров;
- * доступ к информации из различных источников, в том числе средств массовой информации, компакт-дисков, подготовленных для учебного процесса, ресурсов Интернета, использование различных словарей, литературы;
- выбор информации и разделение ее на определенные темы, наличие методов систематизации; при работе с отдельными текстами донести ее в виде тезиса кратко, аккуратно и точно, в виде графика (таблицы, схемы, карты или диаграммы); заполнять или дополнять имеющиеся таблицы, схемы и графические рисунки.
- * Умение сопоставлять и сопоставлять речевые тексты по содержанию, стилистическим особенностям и используемым языковым единицам;
- * Умение определять цели предстоящей индивидуальной и коллективной учебной деятельности, последовательность действий, а также достигнутые результаты и корректировать их в устной, письменной форме;
- * Умение выбирать и говорить письменные тексты различной сложности;

- Выбор и составление письменных текстов различных типов, стилей и жанров с учетом основных мнений, адресата и ситуации общения;
- * Свободно и правильно представлять свое мнение в устной и письменной форме;
- * освоение монолога и всех видов диалога;
- * соблюдение основных орфоэпических, лексических, грамматических, стилистических норм современного литературного татарского языка в речевой практике; соблюдение основных орфографических правил и требований пунктуации при общении в письменной форме;
  - сөйләмэтикетынсаклап, телдөнәрәләшүдәкатанашаалусәләте;
  - үз сөйләмеңне эчтәлек һәм тел бизәкләре ягыннан бәяләү; грамматик һәм сөйләм хаталарын, төгәлсезлекләр табу һәм аларны төзәтү; үзең төзегән текстларны төзәтә һәм камилләштерә белү;
  - яшьтәшләрң каршында зур булмаган хәбәр һәм докладлар белән чыгыш ясый алу;
  - алган белем-күнекмәләрне көндәлек тормышта куланы һәм башка фәннәрдән белем алганда туган телдән файдаланы белү, алган белемнәрне фәнәре дәрәжәдә файдалану (чит тел, әдәбият дәрәсләре һ.б.);
  - Сөйләшү, нинди дә булса биремне бергәләшәп үтәү, бәхәс һәм тикшерүләрдә катнашу вакытында әйләнә-тирәдәгеләр белән максатчан рәвештә коммуникатив бәйләнешкә керү; формаль һәм формаль булмаган шәхесәре һәм мәдәниятәре аралашуның милли-мәдәни нормаларын үзләштерү.

Предметные результаты:

представление об основных функциях языка, о значении татарского языка как государственного и национального языка татарского народа, о взаимосвязи языка и культуры, о значении родного языка в жизни человека и общества;

- * понимание роли родного языка в системе гуманитарных наук и значимости образования в целом;
- * освоение основ научных знаний о родном языке; понимание взаимосвязи между его ступенями и единицами;
- * освоение основных понятий лингвистики • лингвистика и ее основные разделы; язык и речь, общение, устное и письменное общение; монолог, диалог и их виды; ситуация устного общения; язык речи, научный, публицистический, официальный стили, литературный язык; жанры научной, публицистической и официальной документации;
- * функционально-смысловые виды речи • повествование, описание, мышление); текст, виды текста; основные единицы языка, их признаки и особенности использования в речи;
- освоение основных стилистических источников лексики и фразеологии татарского языка, основных норм литературного татарского языка (орфоэпические, орфографические, пунктуационные), норм речевой этики; использование их в письменной и устной речи;
- * признание и анализ основных единиц языка, грамматических категорий, использование языковых единиц при речевых ситуациях;
- анализ различных видов речи (фонетический, морфемный, словесный, лексический, морфологический), синтаксический анализ словообразования и предложения; его основные признаки и структура, взгляд языка на определенные функциональные виды, многовекторный анализ в части применения языковых узоров, использования языковых средств воздействия;

* понимание коммуникативно-эстетических возможностей лексических и грамматических синонимов и их использование в своей речи;

Умение понимать эстетическую функцию татарского языка, оценивать эстетические стороны речи при анализе текстов литературного произведения;

Укучыларның универсаль уку гамәлләрен (УУД) булдыру һәм камилләштерү алдагы нәтижеләргә китерә.

1) Шәхескә кагылышлы нәтижә:

- Татар халкының милли-мәдәни кыйммәтләрен бәрсе буларак татар телен аңлау; шәхеснең интеллектуаль, ижад иясәтләрен һәм ахлакый фатларын үстерүдә туган телнең мөһим ролен, мәктәптә белем алу процессында аңа телнең һәм ия телнең аңлау.
- Татар телен эстетик кыйммәт аңлау; туган телгә карата хөрмәт, аның белән горурлану; милли – мәдәният күренеше буларак татар теленң чисталыгын саклау ихтыяжы; сөйләм култырасында үз сөзләрен аңлату;
- Сөйләм процессында фикер һәм хисләрне иркен белдерү өчен сөзлек запасының һәм үзләштерелгән грамматик чараларның итәрлеккүләмдә булуы.

2) Метапредмет нәтижеләр:

- Сөйләмнең барлык төрләрен аңлау;
- Телдән сөйләмүне һәм язма хәбәрләрне итешенчә аңлау;
- Укуның барлык төрләрен аңлау;
- төрле стиль һәм жанрдагы текстларны тыңлап итешенчә кабул итү;
- мәгълүматны төрлечә гана клардан, шул сәптән массакүләм мәгълүмат чараларыннан, уку-укыту процессы өчен дигиталлаштырылган компакт-дисклардан, Интернет ресурсларыннан табу, төрлө сөзлөкләрдән, әдәбияттан файдалана белү;
- мәгълүматны сайлап алу һәм билгеле бер темаларга аеру, системалаштыру алымнарына аңлау; аерым текстлар белән эшләгәндә, төп фикерне аерып алып, аны тезис рәвешендә кыска, җыйнак һәм төгәл итеп, график (таблица, схема, карта яки диаграмма) формасында иткерү; булган таблица, схема һәм график рәсемнәрне түгә яки тулыландыра белү.
- Сөйләм текстларын эчтәлек, стилистик үзенчәлекләр һәм кулланылган тел берәмлекләре буенча чагыштыра һәм тәңгәлләштерә белү;
- Алдаторган шәхес һәм коллектив уку эшчәнлегендә максатларын, эш-гамәлләрне сөзләп аңлату, шулай ук ирешелгән нәтижеләрне билгели белү һәм аларны телдән, язма формада итешенчә тәгъбир итү;
- Төрле катлаулылыктагы сөйләм һәм язма текстларны сөйләп бирә белү;
- Төп фикер, адресат һәм аңлату ситуациясен сөзләп алып, төрлө типтагы, төрле стильдәге һәм жанрдагы сөйләм һәм язма текстлар төзү;
- Үз фикерен телдән һәм язма формада иркен һәм дөрес итеп тәкъдим итү;
- монолог һәм диалогның бөтен төрләрендә үзләштерү;
- сөйләм практикасында хәзерге әдәби татар телендә төп поэтик, лексик, грамматик, стилистик нормаларын саклау; язма формада аңлату вакытында төп порфографиккагы дөхләрен һәм пунктуация таләпләрен үтәү;
- сөйләм этикетын саклап, телдән аңлату да катанаша алу сәләте;

- үз сөйләмеңне эчтәлек һәм тел бизәкләре ягыннан бәяләү; грамматик һәм сөйләм хаталарын, төгәлсезлекләр табу һәм аларны төзәтү; үзең төзегән текстларны төзәтә һәм камилләштерә белү;
- яшәтешләрең каршында зур булмаган хәбәр һәм докладлар белән чыгыш ясый алу;
- алган белем-күнекмәләрең көндәлек тормышта кулана һәм башка фәннәрдән белем алганда туган телдән файдалана белү, алган белемнәрең фәнәргә дәрәжәдә файдалану (чит тел, әдәбият дәрәҗәләре һ.б.);
- Сөйләшү, нинди дә булса биремне бергәләшеп үтәү, бәхәс һәм тикшерүләрдә катнашу вакытында әйләнә-тирәдәгеләр белән максатчан рәвештә коммуникатив бәйләнешкә керү; формаль һәм формаль булмаган шәхесләргә һәм мәдәниятең аралашуының милли-мәдәни нормаларын үзләштерү.

Предмет нәтиҗәләре:

телнең төп функцияләре турында, Татарстан Республикасының дәүләт теле һәм татар халкының милли теле буларак татар теленең әһәмияте турында, тел һәм мәдәният арасындагы бәйләнеш, кеше һәм җәмгыять тормышында туган телнең әһәмияте турында күзаллау;

- туган телнең гуманитар фәннәр системасындагы урынын һәм гомумән белем бирү өлкәсендәге әһәмиятен аңлау;
  - туган тел турындагы фәнни белемнәренң нигезен үзләштерү; аның баскычлары һәм берәмлекләре арасындагы бәйләнешне аңлау;
  - лингвистиканың төп төшенчәләрен үзләштерү: лингвистика һәм аның төп бүлекләре; тел һәм сөйләм, аралашу, телдән һәм язмача аралашу; монолог, диалог һәм аларның төрләре; телдән аралашу ситуациясе; сөйләм теле, фәнни, публицистик, рәсми стильләр, әдәби тел; фәнни, публицистик һәм рәсми эш кәгазьләре жанрлары;
  - сөйләмнең функциональ-мәгънәви төрләре (хикәяләү, сурәтләү, фикерләү); текст, текст төрләре; телнең төп берәмлекләре, аларның билгеләре һәм сөйләмдә куллану үзенчәлекләре;
  - татар теле лексикасы һәм фразеологиясенң төп стилистик чыганаclarын, әдәби татар теленең төп нормаларын (орфоэпик, орфографик, пунктуацион), сөйләм этикасы нормаларын үзләштерү; аларны язма һәм телдән сөйләм вакытында куллану;
  - телнең төп берәмлекләрен, грамматик категорияләрен тану һәм анализлау, сөйләм ситуацияләре вакытында тел берәмлекләрен урынлы куллану;
  - сүзгә төрле төрдәге анализлар ясау (фонетик, морфемик, сүзъясалыш, лексик, морфологик), сүзтезмә һәм җөмлөгә синтаксик анализ; аңа төп билгеләре һәм структурасы, телнең билгеле бер функциональ төрләргә каравы, тел бизәкләрен куллануы, телнең тәэсирлелек чараларынан файдалануы ягыннан күп аспектлы анализ;
  - лексик һәм грамматик синонимиянең коммуникатив-эстетик мөмкинлекләрен аңлау һәм аларны үзеңнең сөйләмеңдә файдалану;
- Татар теленең эстетик функциясен аңлау, әдәби әсәр текстларын анализлау вакытында сөйләмнең эстетик якларын бәяләү сәләте

Содержание программы

I. Повторение пройденного в 5 - 8 классах.(14ч)

Фонетика. Речевые звуки, их использование: сходство, чередование звуков; при чередование звуков, изменение смысла (1ч)

Правильно говорить и писать: произношение и написание слова, смысл слова(1ч)

Лексикология. Словарный состав татарского литературного языка. Лексическое значение слова, однокоренные и многозначные слова, прямое и многозначное значение слова. Синонимы, омонимы, антонимы. Фразеологизмы. Профессионализмы. Диалектизмы. Неологизмы. Архаизмы. Заимствованные слова.(2ч)

Словари.(1ч)

Морфология. Самостоятельные части речи, вспомогательные части речи.(1ч.)

Словообразование: корень, однокоренные слова, основа, сложные слова, производные слова, составные слова, парные слова, сокращенные слова. Морфема : приставка, корень, суффикс, окончание, словообразовательные, модальные , бифункциональные аффиксы; (1ч)

Синтаксис простого предложения.Смысловые отношения между словами: сочинительная и подчинительная связь. В предложении правописание оканчании, союзов, частицов, послелогов; поясняющий член, обобщающие слова, вводные слова, обращение и богатства; предложения, имеющие в своем составе разделительный, уточняющий, тождественный части, обобщающее слово, вводное или родственное слово, дополнение; знаки препинания(3ч)

Сложносочиненные предложения.(4ч)

Сложносочиненное предложение и его особенности. Сложносочиненные предложения с союзами (соединительными, противительными, разделительными). Разделительные знаки препинания между частями сложносочиненного предложения. аналитические и синтетические придаточные предложения; аналитические и синтетические средства связывания главного предложения, аналитические и синтетические спряжения в аналитических и синтетических спряженных предложениях; знаки препинания в аналитических и синтетических спряженных предложениях. Синтаксические синонимы сложносочиненных предложений, их текстообразующая роль.Авторское употребление знаков препинания.Умение интонационно правильно произносить сложносочиненные предложения.

II. Стилистика и культура речи.(13ч)

Стилистика. Литературная речь, ее стили. Функциональные стили: красивый ад-стиль танца, его лексические и грамматические особенности; стиль ежедневной печати, его особенности; научный стиль, необходимые условия для его развития; особенности, присущие официальному стилю; эпистолярный стиль, его место в истории нашего языка. Использование в речи слов, сгруппированных в разные группы слов. Грамматические синонимы, их виды: морфологические и синтаксические синонимы. Особенности применения Морфологических синонимов в речи. Синтаксические синонимы включают в себя: синонимность слов, использование синонима частей предложения, синонимичность одного и двух составных слов, синонимичность, связанная с направлениями мысли (синоним активного и пассивного строения), синонимичность прямой и косвенной речи. Аналитические и синтетические придаточные предложений и их синонимичность .(4ч)

Лексические и грамматические кальки, их использование в татарской речи.(1ч)

Культура речи, ее основы: точность, понятность, чистота, ясность, ритмичность (4ч)..

Общая информация о языке. Общественная значимость языка. Общая информация о развитии языка. Язык и история, корни современного татарского литературного языка, формирование национальный татарского литературного языка. Развитие современного татарского литературного языка. Диалекты татарского языка. Сохранение чистоты, красоты татарского литературного языка, воспитательной силы в семье и школе татарского литературного языка. Развитие современного татарского литературного языка.(1ч)

Двуязычие. Закон Республики Татарстан» о языках народов Республики Татарстан".(1ч)

Особенности развития современного татарского литературного языка(1ч)

Значение, основные разделы языкознания (1ч)

Повторение.(1ч). Всего-27ч.

Сочинение-4ч

Изложение-4ч

Диктанты- 3ч

Программаның эчтәлеге

Дәрес темасы	Сәг.саны
1.5-8 сыйныфларда үткәннәрне кабатлау 24 сәг. Фонетика. Сөйләм авазлары, аларның кулланылышы: авазларның охшашлануы, чиратлашуы; авазлар чиратлашканда, мәгънәнең үзгәрүе	2
Дәрес сөйләү һәм язу: сүзнең әйтелеше һәм язылышы, сүз ярдәмендә белдерелгән мәгънә	2
2.Лексикология. Татар әдәби теленең сүзлек составы. Сүзнең лексик мәгънәсе, бер һәм күп мәгънәле сүзләр, сүзнең туры һәм күчкерләм мәгънәләре. Синоним, омоним, антоним сүзләр. Фразеологизмнар. Про-фессинализмнар. Диалектизмнар. Неологизмнар. Архаизмнар. Алынма сүзләр. 3. Сүзлекләр.	8.
4.Сүз төркемнәре: мөстәкыйль мәгънәле сүз төркемнәре, ярдәмче сүз төркемнәре	5
5.Сүзләрнең ясалышы һәм язылышы: тамыр, ясалма, кушма, парлы, тизмә, кыскартылма сүзләр	5.
6.Кушымчалар: ясагыч һәм төрләндергеч кушымчалар, модальлекне белдерүче һәм бәйләгеч кушымчалар, бифункциональ кушымчалар; кушымчаларның язылышы	2
7.Гади жөмлә синтаксисы. Гади жөмлә синтаксисы.Сүзләр арасында мәгънә мөнәсәбәтләре: ияртүле һәм тезүле бәйләнеш. Жөмләдә кушымчаларның, теркәгечләрнең, кисәкчәләрнең, бәйлек һәм бәйлек сүзләрнең язылышы; саставында аерымланган кисәге, аныклагычы, тиндәш кисәкләре, гомумиләштерүче сүзе, кереш яки эндәш сүзе, өстәлмәсе булган жөмләләр; аларда тыныш билгеләре	8
8.Кушма жөмлә синтаксисы. Жөмләләр арасында тезүле һәм ияртүле бәйләнеш: тезмә һәм иярченле кушма жөмләләр; теркәгечле һәм теркәгечсез тезмә кушма жөмләләрдә бәйләүче чаралар, тыныш билгеләре; аналитик һәм синтетик иярчен жөмләле кушма жөмләләр, иярчен жөмләне баш жөмләгә бәйләүче аналитик һәм синтетик чаралар, аналитик һәм синтетик иярченле кушма жөмләләрдә тыныш билгеләре	10

<p>9.Стилистика һәм сөйләм культурасы.(13ч) Стилистика. Әдәби сөйләм, аның стиль-ләре. Функциональ стильләр: матур әдәбият стиле, аның лексик һәм грамматик үзенчәлекләре; көндәлек матбугат стиле, аның үзенчәлекләре; фәнни стиль, аны үстерү өчен кирәкле шартлар; рәсми стильгә хас үзенчәлекләр; эпистоляр стиль, аның телебез тарихында тоткан урыны.</p> <p>Төрле сүз төркемнәренә тупланган сүзләрне сөйләмдә куллану. Грамматик синонимнар, аларның төрләре: морфоло-гик һәм синтаксик синонимнар. Морфо-логик синонимнарны сөйләмдә куллану үзенчәлекләре. Синтаксик синонимнарның үз эчендәге төрләре: сүзтезмәләрнең синонимлыгы, жөмлө кисәкләрен синоним-мик куллану, бер һәм ике составлы жөм-лөләрнең синонимлыгы, фигыль юнәлеш-ләре белән бәйлә синонимлык (актив һәм пассив төзелмәләр синонимлыгы), туры һәм кыёк сөйләм синонимлыгы. Анали-тик һәм синтетик иярчен жөмлөләрнең синонимлыгы, иярчен кисәк һәм иярчен жөмлө синонимлыгы, тезмә кушма жөм-лөләрне синонимик куллану.</p> <p>Лексик һәм грамматик калькалар, аларның татар сөйләмендә кулланылышы.</p> <p>Сөйләм культурасы, аның нигезләре: төгәллек, аңлаешлылык, чисталык, жый-наклык, аһәңлелек.</p>	<p>13</p> <p>1</p> <p>4</p>
<p>10.Тел турында гомуми мәгълүмат. Телнең ижтимагый әһәмияте. Тел үсеше турында гомуми мәгълүмат.Тел һәм тарих, хәзерге милли татар әдәби теленең тамырлары, милли та тар әдәби теленең формалашуы. Хәзерге татар әдәби теленең үсеше.</p> <p>Татар сөйләмә теленең диалектлары. Татар әдәби теленең сафлыгын, аһәңен, матурлыгын, гаиләдә һәм мәктәптә тәрбияви көчен саклау.</p> <p>Икетеллелек. «Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы Законы.</p> <p>Хәзерге татар әдәби теленең үсеш үзенчәлекләре</p> <p>Тел гыйлеменәң әһәмияте, төп бүлекләре</p> <p>Кабатлау</p> <p>Бөйләм телен үстерү</p>	<p>6</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>5</p> <p>19</p>
Резерв	
Барлығы	102

Тәрбиянең эш программасын исәпкә алып,. һәр теманы өйрәнү өчен бирелгән сәгатьләр санын күрсәтеп, тематик планлаштыру.

9 сыйныф.

№	Бүлекләр темасы		“Мәктәп дәресе” программасы нигезендә тәрбия модуле
1	5-8 сыйныфларда үткәннәрне кабатлау Фонетика.	2 3	Белем бәйрәме көне уңаеннан дәрестә фикер алышу, баланың танып-белү эшчәнлеген активлаштыру; туган телгә хөрмәт тәрбияләү

2	Лексикология.	4	Халыкара грамоталылыкны тарату көне. Укучыларның дәрестә үз-үзләрен тотышының гомумкабул ителгән нормаларын үтәү,
3	Сүзлекләр.	2	Экологик тәрбия. Сәламәтлек һәм сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау дә-ресләре. Милли тәрбия.. Татар халкының гореф-гадәтләрен барлау Патриотик тәрбия. 1941-45 нче елларда совет халкының Бөек Ватан сугышында жиңүе.Хәтер дәресе
4	Сүз төркемнәре:	5	Әхлак тәрбиясе. Өлкәннәр көне һәм аларга карата кайгыртучанлык күрсәтү Акыл тәрбиясе.
5	Сүзләренң ясалышы	5	Акыл тәрбиясе .Бөтендөнья Туган тел көне. Гуманитар фәннәр атналыгы Милли тәрбия. Патриотик тәрбия.
6	Кушымчалар	4	Әхлакый тәрбия. Интернет челтәрендә мәктәп укучыларының бөтенроссия куркынычсызлык дәресе. Фән олимпиадалары
7	Гади жөмлә синтаксисы.	6	Экологик тәрбия. Чисталык-сәламәтлекнең нигезе. Милли тәрбия. Патриотик тәрбия
8	Кушма жөмлә синтаксисы.	6	Патриотик тәрбия Ватан Геройлары Көне. Батырлык Дәресе
9	Стилистика һәм сөйләм културасы.	13	Әхлак тәрбиясе.Кул хезмәте көне. Дәрес-инша. - Проект эшчәнлегә дәре

			се Милли тәрбия. Татар халкының милли бәйрәмнәре. Патриотик тәрбия. Үлгәннәрнең каберен, исәннәрнең кадерен бел.
10	Тел турында гомуми мәгълүмат. Телнең	5	Милли тәрбия. Исеменә тап төшермә!
	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү (диктант, изложие инша)	11	Милли тәрбия. Бөтендөнья сәламләү көне. Аралашу дәресе. Патриотик тәрбия. Халыкның милли үзенчәлегендә Ватанга мөхәббәт тәрбияләү Экологик тәрбия. Туган як табигатен саклау
	Резерв	2	“Дәреслекләр битләре артында ” ижади дәрес
	Барлыгы	68	

Календарь –тематик планлаштыру

№	Дәрес темасы	Сәг. са-ны	Уку-укыту эшчәнлегенең төрләр	Үткәрү вакыты	
				План	Факт
	I чирек – 25 сәгать				
	Үткәннәрне тирәнәйтп кабатлау.- 24 сәгать. Фонетика- 4 сәгать				
1-4	Фонетиканың өйрәнү объектлары һәм юнәлешләре.	4	Фонетик зарядка. Дәреслек белән эшләү. Конспектлау методикасы белән таныштыру. Үтелгән мате-риал буенча сорауларга җавап алу.	4.09 5.09 6.09 11.09	
5-6	Сөйләм авазлары, аларның кулланылышы.	2	Жөмлөләрне уку һәм аваз үзгә-решләрән билгеләү. Сүз, жөмлә, текст транскрипциясен язу.	12.09 13.09	
7	Дәрес сөйләү һәм дәрес язу.	1	Фонетик зарядка. Сүзләрне ижек-ләргә бүлү, аларның төрләрән әйтү. Сүзләргә фонетик анализ ясау.	18.09	
8-10	Сүзнең әйтелеше һәм язылы-шы.	3	Татар орфографиясенә төп прин-циплары белән танышу. Орфогра-фик һәм орфоэпик сүзлекләр бе-лән индивидуаль эш. Сорауларга җавап бирү. Тест эшләү.	19.09 20.09 25.09	
	Лексикология – 3 сәгать+ 1 к. диктант				
11-12	Татар әдәби теленең сүзлек составы. Сүзнең лексик мәгънәсе. Миниатюр изло-жение.	2	Сүзләрнең лексик һәм грамматик мәгънәләрән билгеләү. Изложение язу.	26.09 27.09	
13-15	Фразеологизмнар, аларның кулланылышы.	3	Мисаллардан фразеологик әйтел-мәләрне табу һәм мәгънәләрән аң-лату	2.10 3.10 4.10	
16-18	Татар теленең кулланылыш өлкәсе һәм дәрәжәсе ягын-нан сүзлек составы. Сүз-лекләр.	3	Укытучы сөйләме.Сорауларга җавап бирү. Синоним, омоним, антонимнарны табу,	24.10 9.10	

			билгеләмә-ләрән әйтү.Тексттан архаизм, алынма сүзләрне, диалектизм һәм профессионализмнарны табып язу. Аңлатмалы, энциклопедик, этимологик, тәржемәле сүзлекләр белән эшләү.Аңлашылмаган сүз-ләрнең мәгънәләрән язу. Практик эш.	10.10	
19	Гомуми белем һәм күнәк-мәләрне тикшерүгә кереш контроль диктант.	1	Диктант яздыру.	11.10	
.	Морфология – 6 сәгать + 1 с. Б.С.Ү				
20-23	Хаталар өстендә эш. Сүз төркемнәре. Мөстәкыйль мәгънәле сүз төркемнәре.	3	Эзләнү, тикшеренү: аңлатмалы сөйләү, чагыштыру, әңгәмә үткәрү. Сүзләргә морфологик анализ ясау.	16.10 17.10 18.10	
24-25	Бәйләнешле сөйләм үстерү. № 1. Сәнгатьле уку, текст өстендә эшләү.	2	Укытучы укыганны тыңлау, план төзү һәм сөйләп карау.	23.10 24.10	
26-28	Сүз төркемнәре. Ярдәмче сүз төркемнәре.	3	Эзләнү, тикшеренү :аңлатмалы сөйләү, чагыштыру, әңгәмә үт-кәрү. Сүзләргә морфологик ана-лиз ясау.	25.10 8.11 13.11	
29-31	Сүзләрнең ясалышы һәм язылышы.	3	Бирелгән сүзләрнең мәгънәле ки-сәкләрән табу, төзелеше ягыннан тикшерү.Сүз ясалышы ысуллары-ның һәрберсенә мисаллар уйлап язу. Тексттагы тамыр һәм ясалма сүзләрне аерып әйтү, ясалма сүз-нең тамырын һәм кушымчасын билгеләү.	14.11 15.11 20.11	
32-33	Сүзләрнең ясалышы һәм язылышын ныгыту күне-гүләре.	2	Сүзләрне ясалышы һәм төзелеше ягыннан тикшерү. Сүз ясалышын гомумиләштереп кабатлау өчен күнегүләр эшләү.	21.11 22.11	
34	Кушымчалар һәм аларның язылышы.	1	Сүзләрдәге кушымчаларның функцияләрен аңлату.Сүзләргә тиешле кушымчаларны куеп язу. Кушымчаларның кайсы сүз төрке-менә ялгануын әйтү.	27.11	
35	Кушымчаларның дәрәс язы-лышын ныгыту күнегүләре.	1	Дидактик материал буенча күне-гүләр эшләү, кушымчаларның төрләрен әйтү.	28.11	
	Синтаксик берәмлекләр һәм тыныш билгеләре -10 сәгать + 3 с. Б.С.Ү. + 2 тест				
36	Гади жөмлә синтаксисы. Сүзләр арасында мәгънә мөнәсәбәтләре.	1	Укытучы аңлатмасы.Бирелгән сорауларга җавап бирү. Жөмлә-дән сүзтөзмәләрне аерып язу. Кабатлау, күнегүләр эшләү .	29.11	

37	Б.С.Ү.№ 2. Тестлар ярдә-мендә укучыларның белем сыйфатларын тикшерү.	1	Тест сорауларына язмача җавап бирү.	4.12	
38	Гади җөмләдә тыныш билгеләре.	1	Жөмлә ахырында бирелгән ты-ныш билгеләренен куелышын нигезләп бирү, җөмләдән баш һәм иярчен кисәкләрне билгеләү, күнегүләр эшләү, нәтиҗә ясау.	5.12	
	II чирек – 23 сәгать				
39-40	Составында аерымланган кисәге, аныклагычы, тиң-дәш кисәкләре булган җөм-лаләрдә тыныш билгеләре.	2	Аерымланган кисәкләрне, анык-лагычларны, тиндәш кисәкләрне табу, алар янында тыныш билге-ләрнен куелышын аңлату.	6.12 11.12	
41-42	Составында гомумиләште-рүче сүзе, кереш яки эндәш сүзе, өстәлмәсе булган җөм-лаләрдә тыныш билгеләре.	2	Текстан өстәлмәләрне табу, ты-ныш билгеләренен куелышын аң-лату. Күнегүдә бирелгән эндәш һәм кереш сүзләр янында тыныш билгеләренен куелышын дәлилләп күрсәтү.	12.12 13.12	
43	Б.С.Ү.№ 3. Әдәбият дәре-сендә язылган сочинениене тел, төгәллек һәм сөйләм матурлыгы, грамоталылык ягыннан бергәләп тикшерү һәм төзәтү.	1	Сочинениеләрне сайлап укуту, тел байлыгы, грамоталылык ягын-нан тикшерү	18.12	
44-45	Кушма җөмлә синтаксисы. Жөмләләр арасында бәйлә-неш.	2	Жөмләләрне күчереп язу, бәйләү-че чараларны һәм тыныш билгелә-ренен куелышын җөмлә төрәннән чыгып аңлату. Схема төрләрән ис-кә төшерү, төзү.	19.12 20.12	
46-47	Тезмә кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре.	2	Тезмә кушма җөмләләрне күчереп язу, бәйләүче чараларны һәм тыныш билгеләренен куелышын җөмлә төрәннән чыгып аңлату. Схема төрләрән искә төшерү, төзү.	25.12 26.12	
48-49	Синтетик иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре.	2	Синтетик иярченле кушма җөмлә-ләрне күчереп язу, бәйләүче чара-ларны һәм тыныш билгеләренен куелышын җөмлә төрәннән чыгып аңлату. Баш җөмлә белән иярчен җөмлә арасында тыныш билгелә-ре куелмау очрагын аңлату. Схе-маларын төзү.	27.12 9.01	
50-51	Аналитик иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билге-ләр.	2	Аналитик иярченле кушма җөм-лаләрне күчереп язу, бәйләүче ча-раларны һәм тыныш билгеләренен куелышын җөмлә төрәннән чыгып аңлату. Схема төрләрән искә тө-шерү, төзү.	10.01 15.01	

52-53	Кушма жөмлө эчендөге тыныш билгеләрен кабатлау.	2	Кушма жөмлө эчендә тыныш билгеләре куелышына күнегүләр эшләү. Анализ ясау.	16.01 17.01	
54-55	Бәйләнешле сөйләм үстерү. № 4, 5. Контроль изложение . План төзү. Караламага язу. Сочинение элементы белән контроль изложение язу. "Кеше бәхете".	2	"Кушма жөмлөләрдә тыныш бил-геләре" темасына контроль изло-жение. Укытучы укыганны тың-лау, план төзү .Караламага язу. Текст эчтәлегеннән чыгып, автор әйтергә теләгән фикергә мөнәсә-бәтәңне белдереп, сочинение эле-менты язу.	22.01 23.01	
56	Контроль изложение хата-лары өстендә эшләү. Кушма жөмлө синтаксисын ныгыту, кабатлау күнегүләре эшләү.	1	Хаталы сүз, жөмлөләрне дөресләү, дидактик күнегүләр эшләү.	24.01	
57-59	I яртыеллык буенча кон-троль эш (ДИА А, В, С1 тест биремнәре буенча)/	3	Тест биремнәре буенча эшләү.	30.01 31.01	
	Стилистика һәм сөйләм културасы – 13 сәгать + 3 с. Б.С.Ү. +1 контроль диктант + 1 сочинение+ 1 изложение				
60	Хаталар өстендә эш. Әдәби сөйләм һәм аның стильләре.	1	Укытучы сөйләмә, конспектлау күнекмәләре бирү..	5.02	
61	Функциональ стильләр. Әдәби стиль.	1	Укытучы сөйләмә, конспектлау күнекмәләре бирү. Өзекләргә укып, аларның кайсы стильгә ка-равын һәм нинди лексик, синтак-сик үзенчәлекләргә ия булуын ачыклау.Өзекләр китерү.	6.02	
	III чирек – 32сәгать				
62	Бәйләнешле сөйләм үстерү № 6. Конспект һәм тезис язу күнегүләре.	1	Әдәбият дәресендә өйрәнелгән материал буенча конспект язу.	7.02	
63	Публицистик стиль.	1	Укытучы сөйләмә, конспектлау күнекмәләре бирү. Өзекләргә укып, аларның публицистик стильгә каравын һәм нинди лек-сик, синтаксик үзенчәлекләргә ия булуын ачыклау. Өзекләр китерү.	12.02	
64	Фәнни стиль .	1	Өзекләргә укып, аларның фәнни стильгә каравын һәм нинди лек-сик, синтаксик үзенчәлекләргә ия булуын ачыклау. Өзекләр китерү. Таблица ясауны давам итү.	13.02	
65	Рәсми стиль.	1	Укытучы сөйләмә, конспектлау күнекмәләре бирү. Өзекләргә	14.02	

			укуп, аларның рәсми стильгә каравын һәм нинди лексик, син-таксик үзенчәлекләргә ия булуын ачыклау. Аерым стильгә караган өзекләр китерү.		
66	<i>Бәйләнешле сөйләм үстөрү. № 7. Үтенеч һәм ышаныч язу.</i>	1	Үтенеч һәм ышаныч язу тәртибен кабатлау, искә төшерү, ныгыту күнегүләре. Мисаллар белән танышу.	19.02	
67	Сөйләмә стиль	1	Укытучы сөйләмә, конспектлау күнекмәләре бирү. Өзекләргә укып, аларның сөйләмә стильгә каравын һәм нинди лексик, син-таксик үзенчәлекләргә ия булуын ачыклау. Аерым стильгә караган өзекләр китерү. Хатлар уку.	20.04	
68	Стилистиканың нигезе буларак синонимия.	1	Морфологик синонимнар һәм аларны сөйләмдә куллану үзенчә-лекләре турында укытучы аңлатмасы.	21.02	
69	Морфологик һәм синтаксик синонимнар.	1	Уку мәсьәләсен кую, эшнең дөреслеген тикшерү, чагыштыру, анализ, нәтижә ясау	21.02	
70	Синтаксик синонимнарның төрләре.	1	Ике составлы жөмлөләрнең бер составлы синонимнарын (һәм киресенчә) төзеп, парлап язу. Грамматик биремле күнегүләр эшләү.	26.02	
71-72	<i>Бәйләнешле сөйләм үстөрү № 7. “Синонимнар” темасы буенча изложение.</i>	2	Синоним һәм аның төрләрен практикада куллана белү, текстны кыскарту алымнарын кулланып язу.	27.02	
73	Синтетик һәм аналитик жөмлөләрнең синонимлыгы.	1	Аналитик төзелмәләрнең синте-тик, синтетик төзелмәләрнең ана-литик синонимнарын төзеп язу.	28.02	
74	Тезмә кушма жөмлөләрне синонимик куллану. Диктант.	1	Күнегүләр эшләү, сорауларга җа-вап, нәтижә ясау. Синоним һәм аның төрләрен практикада кулла-ну, диктант язу.	4.03	
75	Лексик һәм грамматик калькалар.	1	Лекция. “Сөйләм теле калькала-ры” фәнни мәкаләсе буенча прак-тик эш.	5.03	
76	Лексик һәм грамматик каль-каларның татар сөйләмендә кулланышы.	1	Калькалар кулланылган текстлар-ны тикшерү, калькаларның татарсөйләмендә кулланылышын күзә-тү, үзенчәлекләрен билгеләүгә практик эш.	6.03	

77	Сөйләм төрләрe.Сочинение-хөкем йөртү. “Мине уй-ландырган эсәр”.	1	“Стилистика”,”Синонимия” тема-лары буенча алган белемнәрне кулланып, хөкем йөртү форма-сында сочинение язү.	11.03	
	Сөйләм культурасы – 6 сәгать + 1 контроль диктант + 1 изложение				
78	Сөйләм культурасы һәм аның нигезләре.	1	Укытучы сөйләмe, конспектлау күнекмәләре. Синонимнарны искә төшерү, аларның кирәклесен сай-лап жөмләләрне үзгәртүгә, ияртү-че сүзгә карап жөмләдәгe сүз тәр-тибен үзгәртүгә күнегүләр эшләү.	12.03	
79	Сөйләм төгәллеге. Синоним-нарны куллануның әһәми-яте.	1	Укытучы сөйләмe, конспектлау күнекмәләре. Синонимнарның төп мәгънәләрен һәм мәгънә аерым-лыкларын билгеләү.	11.03	
80	III чиректә үтелгән темалар буенча белем һәм күнекмә-ләрне тикшерүгә контроль диктант .	1	Грамматик биремле диктант язү.	12.03	
81	Хаталар өстендә эш. Сөй-ләмнең аңлаешлы булуы.	1	Жөмләдә сүзләрнең урыны. Бәй-ләүче чараларны куллану. Туган тел үзенчәлегe.Жөмләләрне аңла-ешлылык таләбеннән чыгып үз-гәртеп язү.	13.03	
	IV чирек – 23 сәгать				
82	Сөйләмнең сафлыгы. Лексик берәмлекләрне урынлы кул-лану.	1	Күнегүләр эшләү, сөйләм сафлы-гына зыян китерүче сәбәпләрне күрсәтү	18.03	
83	Сөйләмнең жыйнаклығына төп таләпләр.	1	Укытучы аңлатмасы. Күнегүләр эшләү.	19.03	
84	Сөйләмнең аһәңлегеге. Аһәңле сөйләмгә таләпләр.	1	Кагыйдәләрне аңлап күнегүләр эшләү, эшнeң дәреслеген тикше-рү, жөмләләрне дәрес формалаш-тыру, чагыштыру, анализ, нәтижә ясау.	20.03	
85-86	“Сөйләм культурасы, аның нигезләре” темасына изло-жение “Чегән чишмәсe”.	2	Текстны тыңлап аңлау, план төзү, язү.	1.04 2.04	
	Тел турында гомуми мәгълүмат. Телнең ижтимагый әһәмияте - 6 сәгать + 3 Б.С.Ү. +1 к.диктант + 2с. кабатлау + 2с. йомгаклау, имтиханга әзерләнү.				
87	Тел үсеше турында гомуми мәгълүмат.Тел һәм тарих. Хәзерге татар милли әдәби теленeң тамырлары.	1	Укытучы аңлатмасы. Конспектлау.	8.04	
88	Татар милли әдәби теленeң формалашуы. Хәзерге татар әдәби теленeң үсеше.	1	Укытучы аңлатмасы. Сорауларга җавап бирү.Конспектлау.	9.04	

89	Татар сөйләмә теленң төп диалектлары, аларның язмышы.	1	Укытучы аңлатмасы. Аңлатманың кыскача эчтәлеген язу. Күнегүләр эшләү. Язмаларның кайсы диалектка каравын билгеләү, бу диалектның әдәби әйтелештән аермаларын таба белү.	10.04	
90	Икетеллек. "Татарстан Республикасы халыклары телләре турында" Татарстан Республикасы Законы.	1	Текстларны укып, татар-гарәп, та-тар-рус икетеллеккә йогынты-сын аңлату. "Татарстан Республикасы халыклары телләре турында" Татарстан Республикасы Законынан өземтәләргә укып өйрәнү, кыскача эчтәлеген язу. Укытучы аңлатмасы.	15.04	
91	Бәйләнешле сөйләм үстерү. № 8. Әдәбият дәресендә өйрәнелгән бер эсәргә яки аның бер өлешенә рецензия язу.	1	Әдәбият дәресендә өйрәнелгән бер эсәргә яки аның бер өлешенә рецензия язу. Алдагы сыйныфларда өйрәнелгән аннотация язу тәртибен искә төшерү. Рецензия үрнәкләргә белән танышу.	16.04	
92	Тел гыйлеме фәне, аның төп бүлекләре.	1	Укытучы сөйләм. Сорауларга җавап бирү. Схема төзү.	17.04	
93	Тел гыйлеменң башка фәннәр белән бәйләнеше, тормыштагы әһәмияте.	1	Укытучы сөйләм. Сорауларга җавап бирү.	22.04	
94-95	Бәйләнешле сөйләм үстерү № 9,10. "Тел турында гомуми мәгълүмат, телнең иجتимагый әһәмияте" темасын йомгаклауга контроль изложение.	2	Укытучы укыганны тыңлау, план төзү. Караламага язу. Дәфтәргә язу.	23.04 24.03	
96	Синтаксис һәм пунктуация, стилистика һәм сөйләм културасы буенча үткәннәрне кабатлау.	1	Беләм һәм күнемләргә гамәлдә куллануға күнегүләр эшләү.	29.04	
97-100	Еллык материалны гомуми-ләштереп кабатлау.	4	Контроль диктант язу	30.04 1.05 6.05 7.05	
101	Еллык беләм һәм күнемләргә тикшерүгә контроль диктант язу.	1	Күнегүләр эшләү, кагыйдәләргә кабатлау, тест биремнәргә үтәү.	8.05	
102	Хаталар өстендә эш. Йомгаклау.	1	Кагыйдәләргә нигезләнеп хаталарны төзәтү.	13.05	

Укыту- методик комплекты

Укучылар өчен: Татар урта гомуми белем бирү мәктәбенең 9 нчы сыйныфы өчен дәреслек /М.З.Зәкиев, С.М. Ибраһимов– Казан: Мәгариф, 2008. (№ 70, утвржден Приказом МО и Н РТ № 2426/1 от 15.05. 2011)

Методик ярдәмлекләр:

Укытучы өчен :

- 1.Татар теленнән гомуми белем бирүнең дәүләт стандарты, 2008
2. Программа. Казан, "Мәгариф", 2010.Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теленнән программа. . М.З.Зәкиев, С.М.Ибраһимов, Н.В.Максимов. 5-11. Казан “Мәгариф” нәшрияы, 2010 . (№ 235, утвржден Приказом МО и Н РТ № 426/1 от 15. 05 2011)3. Вәлиева Ф.С.,Саттаров Г.Ф. Урта мәктәп һәм гимназияләрдә татар телен укыту методикасы. – Казан: “Раннур”, 2000.
- 4..«Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теле һәм әдәбиятыннан үрнәк программалар:1-11”- Казан: Татар.кит.нәшр.,2011.
- 5.Урта мәктәп һәм гимназияләрдә татар телен укыту методикасы (Ф.С.Вәлиев, Г.Р.Саттаров. – Казан. “Раннур”, 2000)
- 6.Хәзерге татар әдәби теле. (Ф.С.Сафиуллина, М.З.Зәкиев. Казан, “Мәгариф”, 2005
7. Диктантлар җыентыгы (төрле авторлар).
8. Изложениеләр җыентыгы (төрле авторлар).
- 9.Татар теленнән 222 тест/-Х.Сәлим.-Казан, “Яңалиф”, 2005.
- 10.Татар теленнән кагыйдәләр җыентыгы, Казан,2003.-Н.Гыймадиева, Р.Нуруллина

Язмаэшләрнен күләм һәм аларны бәяләү

Сүзлек диктаны — 35-40 сүз;

Контроль диктант — 140-150 сүз;

Катлаулы план буенча изложение язу:

Ел башында 450-475 сүз (220-240 — язма күләме)

Ел ахырында 475-500 сүз (240-250 — язма күләме)

Сүзлек диктанын бәяләү

1. Пөхтә язылган, хатасы булмаган эшкә “5” ле куела.
2. Бер-ике орфографик хаталы эшкә “4” ле куела.
3. Өч-дүрт орфографик хаталы эшкә “3” ле куела.
4. Биш орфографик хаталы эшкә “2” ле куела.
5. Хаталар “2” ле кую нормасыннан артып китсә, “1” ле куела.

Диктантны бәяләү нормалары

№	Таләпләр	Билге
1.	Орфографик һәм пунктуацион хаталары булмаган эшкә <i>Искәрмә.</i> Орфографик (яки пунктуацион) хаталы пөхтә башкарылган эшкә яки бер үк хата бер үк сүзләрдә кабатланса һәм бер пунктуацион хаталы эшкә	«5» ле билгесе куела. «5» ле билгесе куела ала.
2.	1 орфографик, 1 пунктуацион хатасы булган эшкә <i>Искәрмә.</i> 1 орфографик, 2 пунктуацион хаталы эшкә яки, орфографик хаталары булмыйча, 3 пунктуацион хатасы булган эшкә, яки бер төрдәге 2 орфографик һәм 1 пунктуацион хаталы эшкә	«4» ле билгесе куела.

3.	2 орфографик, 1—3 пунктуацион хаталы, 2 төзөтүлө эшкэ <i>Искәрмә.</i> 4 пунктуацион, 1 орфографик хаталы эшкэ яки бер төрдөгө 5 орфографик, 4 пунктуацион хаталы эшкэ	«3»ле билгесе куела.
4.	5 орфографик, 5 пунктуацион хаталы, 4 төзөтүлө эшкэ	«2»ле билгесе куела.
5.	6—7 орфографик, 4—5 пунктуацион хаталы, берничэ төзөтүлө эшкэ	«1»ле билгесе куела.

Изложениене бәяләү нормалары

№	Текстның бирелеше	Грамоталылыгы	Билге
1	Текст, планга нигезләнеп (яки плансыз), эзлекле бирелгән; стиль бердәмлеге сакланган; фактик хаталар юк	1 орфографик яки пунктуацион (яки грамматик) хата бар	“5”ле билгесе куела
2	Тексттагы хикәяләү агышы бирелгән эзлеклелек белән тулысынча туры килми; стиль бердәмлегендә хилафлык сизелә; язмада 1 фактик хата жибәрелгән.	2 орфографик, 1 пунктуацион (яки 1 грамматик) хата бар	“4”ле билгесе куела
3	Тексттагы хикәяләү агышы бирелгән эзлеклелек белән тулысынча туры килми; стиль бердәмлеге сакланмаган. Сүзләр бәйләнешендә төгәлсезлекләр жөмләнең мәгънәсен бозуга китергән. Язмада 1 фактик хата жибәрелгән.	3 орфографик, 2 пунктуацион 1 грамматик хата бар	“3”ле билгесе куела
4	Тексттагы эзлеклелек язмада сакланмаган; стиль бердәмлеге юк; сүзләр һәм жөмлөләр бәйләнешендә хаталар бар; фактик һәм техник хаталар күп.	Орфографик хаталарның саны - 3 тән, пунктуацион хаталарның саны – 2 дән, грамматик хаталарның саны 3 тән артык	“2”ле билгесе куела
5	Текстның эзлеклелеге язмада сакланмаган; сүзләр һәм жөмлөләр бәйләнешендә жибәрелгән хаталар текстның эчтәлеген аңлауны кыенлаштыра, техник хаталар бик күп.	Төгәлсезлекләр “2”ле кую нормасыннан артып китә.	“1”ле билгесе куела